

ISSN: 2687-4393

SBED-2021: 1(4)

Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi

Bireylerin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Farkındalıkları

Hüseyin SELVİ*

Öz

Bu çalışmada Mersin Üniversitesi öğrencilerinin akılcı ilaç kullanımına yönelik farkındalıklarını ölçmek amaçlanmıştır. Çalışmaya 18 yaşından büyük 150 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen veriler bir anket formu kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen bulgular Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Kampüsünde öğrenim görmekte olan ve çalışmaya katılan öğrencilerin akılcı ilaç kullanımı konusundaki farkındalıklarının nispeten düşük olduğunu göstermiştir. Elde edilen verilerden hareketle Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Kampüsünde öğrenim görmekte bireylere yönelik akılcı ilaç kullanımı konusunda farkındalık oluşturma faaliyetlerin yürütülmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akılcı İlaç Kullanımı, Farkındalık, Sağlık

Consciousness Towards The Rational Drug Use: Sample Of Mersin University Students

Abstract

In this study, it was aimed to measure Mersin University Students consciousness towards the rational drug use. 150 individuals aged over 18 years old participated in the study. In the study data obtained by Likert-type survey form. The findings show that the consciousness towards rational drug use among individuals in the Çiftlikköy campus is low. The activities are suggested to raise consciousness towards rational drug use for individuals.

Keywords: Rational Drug Use, Consciousness, Health

Geliş Tarihi: 07/12/2018 **Kabul Tarihi:** 29/12/2021

*Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkiye. E-mail: hsyn_selvi@yahoo.com.tr, Orcid ID: 0000-0002-3513-0003

GİRİŞ

Günümüzde doğru ilacın gerektiği yerde, erişilebilerek, gerektiği kadar kullanılması insan hayatını doğrudan etkileyen bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakların yanlış kullanılması nedeniyle ilaca erişebilirliğin azalması ise sağlık başta olmak üzere pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2015; Ambwani ve Mathur, 2006).Yapılan çalışmalar akılcı ilaç kullanımı (AİK) konusunda farkındalık düzeyi yüksek bir toplum oluşturmanın sağlıklı bir toplum oluşturmada ve toplum sağlığının korunmasında önemli rol oynadığını göstermektedir.

AİK konusunda Göçgeldi ve ark.'ın (2009) yapmış oldukları çalışmada; örnekleme seçilen bireylerin %61.3'ünün evinde artık ilaç bulunduğunu ve bu ilaçların %75,7'sinin bir poşette saklandığını göstermiştir.

Bilgili ve Karatay (2005)'in yapmış oldukları çalışmada da; örnekleme seçilen bireylerin %33.8'inin ilaçlarını eczaneden reçetesiz, % 24.9'unun evde biriken ilaçlardan, % 14.7'sinin komşudan ve % 9.6'sının da bakkaldan temin ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Yine aynı çalışmada komşu tavsiyesi ile ilaç kullananların oranı % 71,5 olarak bulunmuştur. %40.9'luk bir kesimin ise kullandıkları ilaçları antibiyotikler dâhil olmak üzere şikâyetleri geçince kestikleri belirlenmiştir.

Buna ek olarak Türkiye'de yapılan bir diğer çalışma ise; bireylerin eczaneden reçetesiz ilaç aldıklarını ve kullandıklarını, hatta erişkinlerin bu davranışı sadece kendileri için değil çocukları dâhil ailenin diğer bireyleri için de sergilediğini göstermiştir (Güngörmüş, 2001).

Bu çalışmada da ise üniversite öğrencilerinin AİK konusundaki farkındalıklarını saptamak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada bireylerin AİK konusundaki farkındalık düzeylerini saptamak amaçlandığından çalışmanın betimsel tarama modelinde bir çalışma olduğu söylenebilir (Singh, 2006). Çalışma için Mersin Üniversitesinden 23.06.2015 tarih ve 2015/14 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Katılımcılar

Çalışmaya Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Kampüsünde öğrenim görmekte olan 150 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmaya katılan bireyler kolaylıkla bulunabileni örnekleme yöntemiyle seçilmiştir (Erkuş, 2014). Diğer ifade çalışma, veri toplama formunu (Anket) doldurmak isteyen gönüllü bireyler üzerinden yürütülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Çalışma kapsamında elde edilen veriler, katılımcıların sosyoekonomik ve sosyokültürel durumlarını ortaya koymaya yönelik 6 ve AİK farkındalıklarını ölçmeye yönelik 8 madde olmak üzere toplam 14 maddeden oluşan bir anket formu kullanılarak elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Sınıflama düzeyindeki değişkenler için frekans ve yüzde değerleri, eşit aralıklı ve oranlı düzeydeki değişkenler için ise dağılım yapısı göz önünde bulundurularak ortalama-standart sapma veya medyan-çeyrek sapma değerleri verilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların ilaçlarını akılcı şekilde kullanıp kullanmadıklarına ilişkin durumlarını yoklamak üzere hazırlanan maddelere verdikleri cevaplar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Anket Maddelerine Verdikleri Cevaplara İlişkin Yüzdeler

Maddeler	Kesinlikle Katıyorum	Katıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	%	%	%	%	%
Bitmeyen ilaçlarımı evde saklamaya devam ederim	40	30	10	10	10
İlacımı hekimim önerdiği süre boyunca kullanırım	30	30	20	10	10
Gerektiğinde eczaneden reçetesiz de olsa ilaç alırım	10	15	15	30	30
İlacımı kullanmadan önce ilaç kutusundan çıkan kâğıdı (prospektüs) okurum	20	40	20	10	10
Hekime danışmadan eczaneden ilaç almam	50	30	10	5	5
İlacımı kullanmadan önce son kullanma tarihinin geçip geçmediğine dikkat ederim	80	10	5	5	0
İlaç konusunda yakınlarımın tavsiyelerini dikkate alırım	40	30	10	10	10
Bitmeyen ilaçlarımı ilaç kutusunda yazan saklama koşullarında muhafaza ederim.	50	40	5	5	0

Tablo 1 incelendiğinde; katılımcıların ağırlıklı olarak; doktora danışmadan ilaç kullanmadıklarını ancak yakınlarının ilaç tavsiyelerini dikkate aldıklarını, ilaçlarını hekimin önerdiği sürede kullanmaya gayret ettiklerini, bitmeyen ilaçlarını evde saklamaya devam ettiklerini, ilaçlarını kullanmadan önce son kullanma tarihlerini kontrol ettiklerini ve uygun saklama koşullarında saklamaya gayret ettiklerini göstermiştir.

TARTIŞMA VE YORUM

Elde edilen bulgular çalışmaya katılan bireylerin ağırlıklı olarak doktora danışmadan ilaç kullanmadıklarını ancak yakınlarının ilaç tavsiyelerini de dikkate aldıklarını göstermiştir. Bu durum katılımcı grubun genel olarak hekim kontrolünde ilaç kullanmanın gerekliliği konusunda bilinç sahibi olduklarını ancak yakınlarının bir ilaç tavsiyesi olduğunda da bu tavsiyeyi göz ardı edemediklerini göstermiştir. Bu durum katılımcıların hekime danışmadan ilaç kullanmamaları gerektiğinin farkında olduğunu ancak uygulamada bu duruma çok da dikkat etmediklerini göstermektedir.

Diğer taraftan elde edilen bulgular katılımcıların bitmeyen ilaçlarını evde saklamaya devam ettiklerini; katılımcılar en azından ilaçlarını kullanmadan önce son kullanma tarihlerini kontrol ettiklerini ve uygun saklama koşullarında saklamaya gayret ettiklerini de ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların kendilerine tavsiye edilen ilacı bitirmediklerini, kendilerini iyi hissettiklerinde ise ilaç kullanmayı bıraktıklarını göstermektedir. Bu durum katılımcıların evlerinde neden ilaç biriktiğini bir bakıma

açıklamaktadır. Elde edilen bulgular Göçgeldi ve ark.'ın (2009) yapmış oldukları çalışmanın bulgularıyla da örtüşmektedir.

Elde edilen bulgular katılımcıların AİK konusunda kısmende olsa farkındalıklarının olduğunu ancak bu farkındalık düzeylerinin AİK konusunda uygulamaya geçecek seviyeye ulaşmadığını göstermiştir. Elde edilen bulgular Güngörmüş (2001), Erdemir, Karaaslan ve Dilmen (1999) ve Bilgili & Karatay (2005) tarafından yapılan çalışmalardan elde edilen bulgularla da örtüşmektedir.

ÖNERİLER

Katılımcı grubun AİK konusunda bilinçlendirilmesi ve AİK'nın bir tutum haline dönüştürülmesi adına ilgili kurumlarca faaliyetler yürütülmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ambwani, S., Mathur, A.K. (2006). Rational Drug Use. *Health Administrator*.19(1): 5-7
- Bilgili, N., Karatay, G. (2005). Sait Yazıcı Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan Bireylerin İlaç Tüketimi İle İlgili Bazı Uygulamalarının Belirlenmesi. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 39-48.
- Erdemir, Y., Karaaslan, Y., Dilmen, U. (1999). Ankara'nın bir bölgesindeki evlerde fazla ilaçlar üzerine bir çalışma. *İlaç ve Tedavi Dergisi*. 12(1): 171 – 174.
- Erkuş, A. (2014). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I*, Pegem Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Göçgeldi, E., Uçar, M., Açıkel, C., Türker, T., Hasde, M., Ataç, A. (2009). Evlerde Artık İlaç Bulunma Sıklığı ve İlişkili Faktörlerin Araştırılması, *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*.
- Güngörmüş, Z. (2001). *Bilinçsiz ve Reçetesiz İlaç Kullanımı İle Sağlık Sorumluluğu Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu. Erzurum.
- Sağlık Bakanlığı (2015). Neden akılcı ilaç kullanımı, http://www.akilciilac.gov.tr/?page_id=81 Erişim Tarihi 01/02/2015.
- Singh, Y.K. (2006). *Fundamental of research methodology and statistics*. New Delhi: New Age Int. Ltd.